

Vägledning för visselblåsarfunktion

Bakgrund:

Lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden (fortsättningsvis visselblåsarlagen) trädde i kraft den 17 december 2021. Visselblåsarlagen innebär bl a att Bromölla kommun senast den 17:e juli 2022 ska ha implementerat en intern rapporteringskanal och ett förfarande för återrapportering av visselblåsarärenden. Visselblåsarlagen inskränker inte det skydd som finns enligt annan lag, förordning eller på annan grund, t ex den grundlagsskyddade meddelarfriheten. Sådant skydd gäller alltså parallellt med visselblåsarlagen.

För personer som inte omfattas av personkretsen som kan rapportera om missförhållanden och få skydd enligt Visselblåsarlagen, omfattas dessa av bestämmelserna i våra grundlagar, tryckfrihetsförordningen (1949:105) och yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469). Det står var och en fritt att utnyttja sina rättigheter enligt dessa lagar oaktat om man valt att använda sig av Visselblåsarlagens bestämmelser eller inte.

Meddelarfrihet

Meddelarfrihet innebär att alla anställda inom offentlig verksamhet, utan risk för påföljder, kan lämna uppgifter till massmedier för publicering. Detta gäller i viss utsträckning även sekretessbelagda uppgifter. Undantag från meddelarfriheten gäller vissa allvarliga brott mot till exempel rikets säkerhet. Meddelarfriheten innebär dessutom att det är förbjudet att försöka efterforska källor.

Anskaffarfrihet

Den rätt som enligt tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen tillkommer var och en att anskaffa uppgifter i syfte att låta publicera dem. Anskaffarfriheten kan ses som en utbyggnad av meddelarfriheten.

Efterforskningsförbud

Med efterforskningsförbud avses vanligen att myndigheter eller andra allmänna organ inte får efterforska vem som har lämnat ett meddelande med stöd av meddelarfrihet. Den som har tagit emot en uppgift som lämnats för publicering med stöd av meddelarfriheten har tystnadsplikt beträffande meddelarens identitet.

Repressalieförbud

Ett repressalieförbud innebär ett förbud för arbetsgivaren att bestraffa den som använt sig av sin meddelarfrihet.

Syftet med Bromölla kommuns visselblåsarfunktion

Visselblåsarlagen gäller muntligt eller skriftligt lämnande av information (rapportering) i ett arbetsrelaterat sammanhang om missförhållanden som det finns ett allmänintresse av att det kommer fram. Visselblåsarlagen gäller även vid rapportering i ett arbetsrelaterat sammanhang av information av missförhållanden som utgörs av ett handlande eller en underlåtenhet som har samband med viss EU-rätt. Rapportering kan göras genom intern rapportering, extern rapportering eller offentliggörande. Lagen gäller inte vid rapportering av bl.a. säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagen (2018:585).

Med en visselblåsarfunktion tillhandahåller Bromölla kommun en möjlighet att konfidentiellt kommunicera misstankar om missförhållanden. Funktionen är viktig för att

minska risker och för att upprätthålla förtroendet för kommunens verksamhet och beslutsfattare.

Syftet med Bromölla kommuns visselblåsarfunktion är att en person som har eller har haft en arbetsrelation till Bromölla kommun ska kunna rapportera skyddat om missförhållanden i någon av kommunens verksamheter.

Skyddet för den som rapporterar

En person som rapporterar enligt visselblåsarlagen får inte göras ansvarig för att ha åsidosatt sin tystnadsplikt, under förutsättning att personen vid rapporteringen hade skälig anledning att anta att rapporteringen av informationen var nödvändig för att avslöja det rapporterade missförhållandet.

Dessutom finns ett skydd mot hindrande och repressalier. En verksamhetsutövare får inte:

- hindra eller försöka hindra rapportering
- på grund av rapportering vidta repressalier mot en rapporterande person.

Vem omfattas av skyddet?

Skyddet finns för Bromölla kommuns anställda, personer som gör en förfrågan om eller söker arbete, volontärer, praktikanter, konsulter, leverantörer eller potentiella leverantörer, så länge missförhållandet som rapporteras har skett i Bromölla kommuns verksamheter.

Den rapporterande personen ska ha en tro på att informationen som lämnas är sann för att skyddet ska gälla. En person som rapporterar genom visselblåsarfunktionen behöver inte ha bevis för sin misstanke. Inga anklagelser får dock göras med skadligt uppsåt eller med vetskap om att anklagelsen är falsk. Skyddet gäller således inte vid medvetet falsk rapportering. Om du medvetet rapporterar falsk information kan sanktioner vidtas.

Detta skydd gäller även för den som bistår den rapporterande personen vid rapporteringen, såsom en förtroendevald eller ett skyddsombud. Skyddet gäller även den som har koppling till den rapporterande personen, t.ex. en anhörig eller kollega eller en juridisk person som den rapporterande personen äger. Med repressalier menas en åtgärd eller underlåtenhet som vidtas på grund av att en person har rapporterat och som orsakar eller kan orsaka skada eller men för personen. Det är ett brett begrepp som kan omfatta många olika saker som är negativa för personen, t.ex. uppsägning, utebliven befordran, ändrade arbetsuppgifter etc.

Vem omfattas inte av skyddet?

Skyddet gäller inte för personer som rapporterar i egenskap av t ex elever, patienter eller medborgare i allmänhet. Inte heller förtroendevalda omfattas av skyddet.

När ska funktionen användas?

De missförhållanden som omfattas av visselblåsarlagen och som kan rapporteras ska vara hänförliga till och såsom stridande mot vissa delar av EU-rätten, svensk lag eller andra föreskrifter eller annat missförhållande där det finns ett allmänintresse att uppgifter kommer fram.

De missförhållanden som avses är sådana som består i handlanden och underlåtenheterna, oavsett om de rör ett uppsåtligt eller oaktsamt agerande eller om missförhållandena har sin grund i omständigheter som ingen särskild person kan lastas för, d v s olyckshändelse.

Ett försök att dölja missförhållanden kan i sig utgöra ett handlande som är ett missförhållande. Med missförhållande avses således varje slags försummelse eller oegentlighet som förekommer i en verksamhet.

Missförhållandet behöver inte vara aktuellt eller pågående, utan även rapportering av avslutade och helt utagerade missförhållanden omfattas.

Ett allmänintresse bör t ex finnas om det rör sig om ett förhållande som allmänheten har ett intresse av att det avhjälps eller om allmänheten har ett intresse av att kunna vidta åtgärder för att skydda sig. Bedömningen bör således vara framåtsyftande och inriktad på att man ska kunna komma till rätta med missförhållandena.

När ska funktionen inte användas?

En medarbetare omfattas inte av skyddet om rapporteringen enbart handlar om frågor som berör den egna anställningen, då detta generellt inte anses omfattas av ett allmänintresse. Dylika ärenden ska därför hanteras internt i den ordinarie linjeorganisationen inom ramen för arbetsrätt och arbetsmiljörätt. Klagomål på fattade beslut, allmänna synpunkter eller ärenden som rör felanmälan ska inte hanteras inom ramen för visselblåsningfunktionen.

Interna rapporteringskanaler och förfarande

Bromölla kommun anlitar en externt upphandlad part som mottagarfunktion för visselblåsningar. Den upphandlade parten tar emot skriftliga anmälningar via webbformulär och muntliga redogörelser via telefon. Det webbformulär som tillhandahålls katalogiserar ärenden utifrån den karaktär som rapporterande person väljer att sortera ärendet in under. Rapporteringarna går via cookiefri rapporteringskanal till en krypterad ärendehanteringsportal som driftas i svenska datacenter. Kanalen är helt säkrad för anonym kommunikation mellan rapporterande person och mottagningsfunktion. Den upphandlade parten bekräftar automatiserat uppgifterna och ställer, vid behov och om det är möjligt, eventuella följdfrågor till den rapporterande personen. Därefter gör juristen en bedömning huruvida ärendet är ett visselblåsarärende eller ej, återkopplar till den rapporterande personen samt kontaktar Bromölla kommuns interna utredningsgrupp för dialog kring förslag och rekommendationer till vidare hantering och åtgärder. Alla ärenden administreras och dokumenteras inom ramen för den ärendehanteringsportal som upphandlingsparten tillhandahåller. Ärendehanteringsportalen styr behörigheter och säkerhetsloggar aktiviteter.

Den interna utredningsgruppen i Bromölla kommun består av HR-chef, kommunjurist och verksamhetscontroller. Beroende på ärendets karaktär kan även särskilt sakkunnig expertis inkluderas i en intern utredning för att bistå med specialistkunskap.

Anmälningar och tips som faller utanför visselblåsarlagen skickas vidare till berörd verksamhetschef för kännedom och ställningstagande kring eventuella åtgärder. Oavsett vilken typ av utredning som görs är den som rapporterat om missförhållanden skyddad av sekretess.

Rapportering kan också göras via personligt besök som bokas via den externa parten.

Återrapport

Den rapporterande personen ska få en bekräftelse på att rapporten är mottagen inom sju dagar från mottagandet. Senast tre månader från bekräftelsen ska den interna

utredningsgruppen lämna återkoppling om uppföljningen till den rapporterade personen.

Externa rapporteringskanaler

Regeringen har utsett ett antal statliga myndigheter som ska inrätta sk externa rapporteringskanaler. Det är myndigheter som redan idag utövar tillsyn över vissa områden. Den som slår larm kan göra det direkt till en extern rapporteringskanal utan att först slå larm via intern rapporteringskanal. Visselblåsaren kan således själv välja om hen vill rapportera internt eller externt.

På respektive myndighets webbplats ska det enligt förordningen finnas tydlig och lättillgänglig information om de ansvarsområden inom vilka myndigheten är behörig samt hur rapportering ska göras.

Nedanstående myndigheter har utsetts av regeringen att vara de organ som är skyldiga att inrätta och hantera externa rapporteringskanaler (visselblåsarfunktioner):

- Arbetsmiljöverket
- Boverket
- Elsäkerhetsverket
- Ekobrottsmyndigheten
- Fastighetsmäklarinspektionen
- Finansinspektionen
- Folkhälsomyndigheten
- Havs- och vattenmyndigheten
- Integritetsskyddsmyndigheten
- Inspektionen för strategiska produkter
- Inspektionen för vård och omsorg
- Kemikalieinspektionen
- Konsumentverket
- Konkurrensverket
- Livsmedelsverket
- Läkemedelsverket
- Länsstyrelserna
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
- Naturvårdsverket
- Post- och telestyrelsen
- Regeringskansliet
- Revisorsinspektionen
- Skatteverket
- Skogsstyrelsen
- Spelinspektionen
- Statens energimyndighet
- Statens jordbruksverk
- Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Transportstyrelsen

Den externa rapporteringen kan också göras direkt till EU:s institutioner, organ eller byråer.

Utbildning och information

Utbildning och information kring Visselblåsarlagen samt Bromöllas kommun visselblåsarfunktion ska erbjudas till förtroendevalda, chefer och medarbetare. Bromölla

kommun ska också säkerställa att lättillgänglig information med tydliga instruktioner kring de olika rapporteringsalternativen finns tillgänglig på såväl extern hemsida som intranät. Det åligger HR- och kommunikationsenheten att ansvara för dessa insatser.